

RAAP-NOTITIE 3369

Plangebied Rijksweg (ong.) te Malden

Gemeente Heumen

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Oostzee Stedenbouw

Titel: Plangebied Rijksweg (ong.) te Malden, gemeente Heumen; archeologisch voor-
onderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2010

Auteur: *ir. E.H. Boshoven*

Projectcode: HERM

Bestandsnaam: NO3369_HERM

Projectleider: ir. E.H. Boshoven

Projectmedewerker: L.M. Flokstra

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 35826

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. S.W. Jager

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Oostzee Stedenbouw heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande bouw van een woning te Malden in de gemeente Heumen. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige verwachting voor het aantreffen van archeologische overblijfselen vanaf de Bronstijd tot heden.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied evenwel geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een intacte archeologische vindplaats aangetroffen.

Gezien de onderzoeksresultaten en de voorgenomen ingrepen in het plangebied is geconcludeerd dat bij de uitvoering hiervan naar alle waarschijnlijkheid geen archeologische waarden zullen worden verstoord. Op basis hiervan wordt aanbevolen om geen aanvullend archeologisch vooronderzoek te laten verrichten en het plangebied vrij te geven.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vondstmelding via ARCHIS) verplicht.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact opgenomen te worden met de gemeente Heumen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Oostzee Stedenbouw heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande bouw van een woning aan de Rijksweg te Malden in de gemeente Heumen. Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (880 m²) ligt aan de noordkant van het dorp Malden, direct ten westen van de Rijksweg, tussen huisnummers 42 en 46 (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 46A van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 186.871/422.746.

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied is nieuwbouw in de vorm van een woonhuis gepland. Het exacte grondoppervlak van de nieuwbouw is niet bekend. Evenmin is bekend of het woonhuis wordt onderkelderd. Uitgangspunt bij onderhavig onderzoek is dat de bodem tot in de C-horizont van de ter plaatse aanwezige pleistocene afzettingen wordt verstoord en daarmee schade kan worden toegebracht aan het (eventueel) aanwezige bodemarchief.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek omvatte een bureau- en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is tevens een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart (Willemse, 2006);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Het plangebied is momenteel in gebruik als moestuin. Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 12,5 m +NAP.

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Het plangebied ligt volgens de Geomorfologische Kaart van Nederland in een zone die is geclassificeerd als grondmorene/smeltwaterglooiing (code 5H4). Op de archeolandschappelijke eenhedenkaart van de gemeente Heumen is het plangebied en omgeving echter als een smeltwater-waaier gekarakteriseerd (Willemse, 2006: code GS).

Bodem

In het grove zand van de smeltwaterafzettingen heeft zich een holtpodzol ontwikkeld. Als gevolg van bemesting is deze bodem afgedekt met een matig dik humeus dek, waardoor de bodem als een looppodzolgrond kan worden aangeduid (code cY30). De bodem bezit ter plekke een diepe grondwaterspiegel (grondwatertrap VII; Stiboka, 1976).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

In ARCHIS bevinden zich in een straal van 500 m rond het plangebied geen archeologische monumenten. Wel is in deze zone één archeologische vindplaats geregistreerd. Het betreft de vondst van twee zogeheten knikwandpotten uit de Vroege Middeleeuwen. De potten kunnen worden geassocieerd met een grafveld. De vondsten zijn gedaan bij de aanleg van een zwembad ruim 400 m ten zuidoosten van het plangebied.

Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart

Volgens de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart (Willemse, 2006) kan vanwege de ligging in een smeltwaterwaaier met cultuurdek een middelmatige archeologische verwachting aan het plangebied worden toegekend.

Historische kaarten

De geraadpleegde historische kaarten (www.watwaswaar.nl) bevatten geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied. Het gebied was in de 19e eeuw in agrarisch gebruik. Wel lag ruim 100 m ten zuidwesten van het plangebied de boerderij 'De Droogen'.

KICH

Het raadplegen van het cultuurhistorische informatiesysteem KICH (www.kich.nl) heeft geen relevante archeologische informatie opgeleverd.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de ligging van het plangebied op een grofzandige smeltwaterwaaier zou een lage archeologische verwachting op zijn plaats zijn. Door de aanwezigheid van een cultuurdek kan de verwachting echter worden opgewaardeerd tot middelmatig, en dat voor het aantreffen van archeologische resten vanaf de Bronstijd tot heden. Het kan gaan om (overblijfselen van) nederzettingsterreinen/grafvelden/akkerlagen en/of gebruiksvoorwerpen. Indien daadwerkelijk aanwezig bevinden dergelijke sporen zich direct onder het cultuurdek, naar verwachting op een diepte van 0,3 tot 0,8 m -Mv.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een karterend booronderzoek. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn vijf boringen verricht. Vanwege de beperkte oppervlakte en de vorm van het plangebied zijn de boringen zo gelijkelijk mogelijk over het plangebied verdeeld (figuur 1). De gehanteerde boordichtheid wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen vanaf de Bronstijd. De boringen zijn zodanig geplaatst dat een zo goed mogelijk beeld is verkregen van de bodemkundige opbouw en van de aan- of afwezigheid van archeologische resten in de ondergrond ter plaatse van de geplande bodemverstoringen. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat booronderzoek minder geschikt is om verkavelingspatronen, grafvelden en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 1,2 m -Mv met Edelmanboren met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De ondergrond in het plangebied bestaat uit matig siltig, matig tot uiterst grof zand, en is bovendien sterk grindig. Op grond van deze waarneming kan deze bodem worden beschouwd als een smeltwaterafzetting. In het bovenste deel zijn geen sporen aangetroffen van horizonten. De oorzaak hiervan is dat de bovengrond tot een diepte van gemiddeld 75 cm -Mv is verstoord. Het verstoorde pakket heeft een matig humeus karakter en bevat recent materiaal, zoals beton, baksteen en glas. Aanwijzingen voor een humeuze, opgebrachte akkerlaag (cultuurdek) werden niet aangetroffen.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er is derhalve geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Uit het veldonderzoek is gebleken dat de bodem ter plaatse uit smeltwaterafzettingen bestaat. In de boringen werd een afgetopt (AC-)profiel opgetekend, hetgeen erop wijst dat het ooit gevormde bodemprofiel volledig in het verstoorde pakket dat op de C-horizont rust, is opgenomen. Dit pakket heeft een dikte van gemiddeld 75 cm. Geen van de boringen leverde aanwijzingen op voor de aanwezigheid van archeologische overblijfselen. Op grond hiervan kan worden geconcludeerd dat bij de uitvoering van de werkzaamheden naar alle waarschijnlijkheid geen archeologische waarden zullen worden verstoord.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt voor het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, i.c. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vondstmelding via ARCHIS) verplicht.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact opgenomen worden met de gemeente Heumen.

Literatuur

- Dam, P. & S. Koote** (coördinatie), 2004. *ANWB topografische atlas Gelderland, schaal 1:25.000*. ANWB, Amsterdam.
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. *De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 155)*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- Heunks, E.**, 2001. Woningbouwlocatie Looistraat te Heumen, gemeente Heumen; een inventariserend archeologisch veldonderzoek. *RAAP-briefverslag 2001-646/RT*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Pons, L.J.**, 1966. De bodemkartering van het Land van Maas en Waal en een gedeelte van het Rijk van Nijmegen. *Verslagen van Landbouwkundige Onderzoekingen 646*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka**, 1976. *Toelichting bij de kaartbladen 45 Oost 's Hertogenbosch en 46 West/46 Oost Vierlingsbeek*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka/RGD**, 1988. *Geomorfologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 46 Gennep*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-Rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Willemse, N.W.**, 2006. Gemeente Heumen: een archeologische verwachtingskaart met AMZ-adviezen. *RAAP-rapport 1216*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

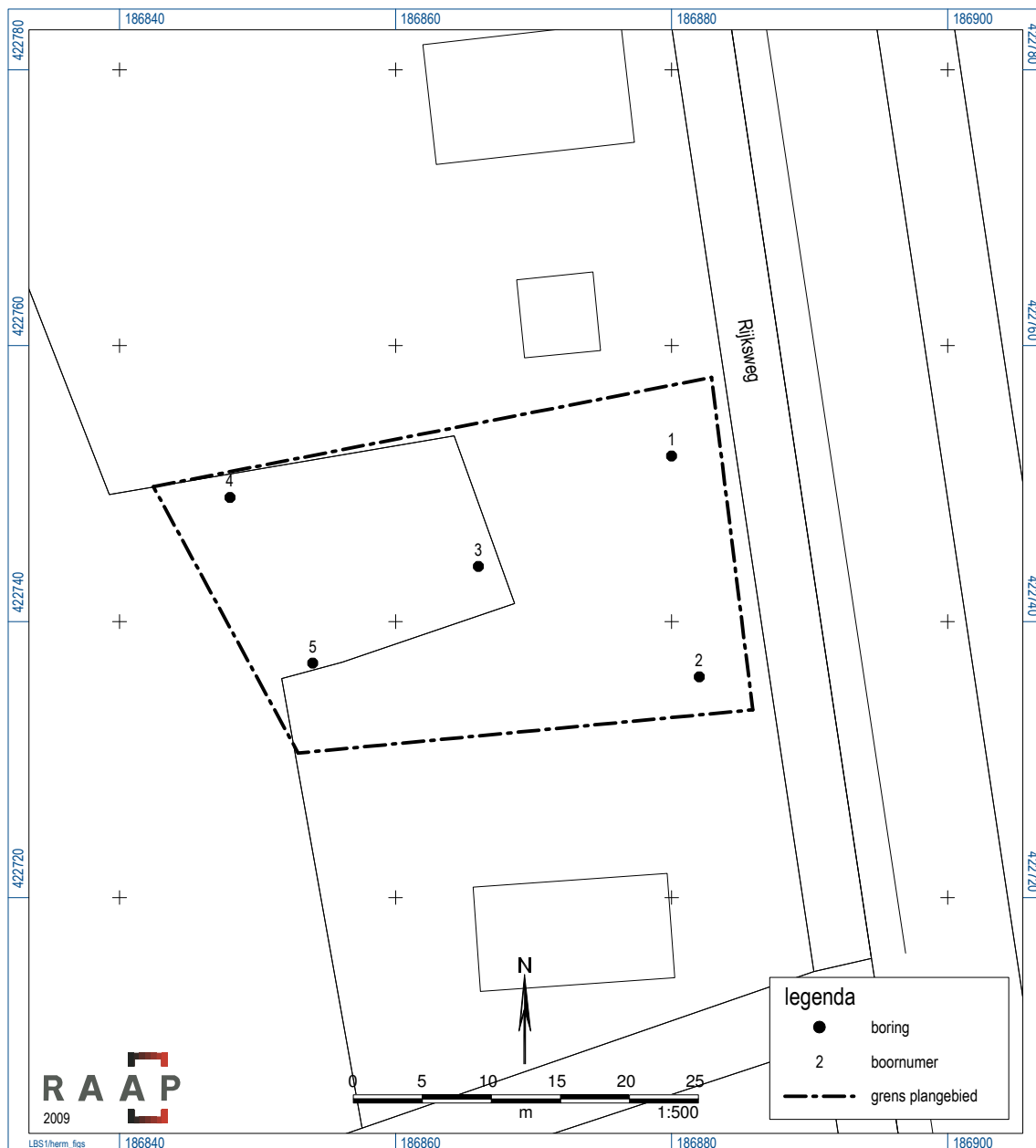
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CMA	Centraal Monumenten Archief
KICH	KennisInfrastructuur CultuurHistorie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Archeologische perioden		Datering (gekalibreerd)
Nieuwe tijd		
Middeleeuwen	Laat	1500
	Vroeg	1050
Romeinse tijd	Laat	450
	Midden	270
	Vroeg	70 na Chr.
IJzertijd		12 voor Chr.
	Laat	
	Midden	250
Bronstijd	Vroeg	500
		800
	Laat	
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Midden	1100
	Vroeg	1800
		2000
Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	2850
	Midden	4200
	Vroeg	4900 / 5300
Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	6450
	Midden	8640
	Vroeg	9700
	Laat	35.000
	Midden	300.000
	Vroeg	

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

boring: HERM-1

beschrijver: EB/LF, datum: 4-1-2010, X: 186.880, Y: 422.752, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Malden, opdrachtgever: Oostzee Stedenbouw bv, uitvoerder: RAAP Oost

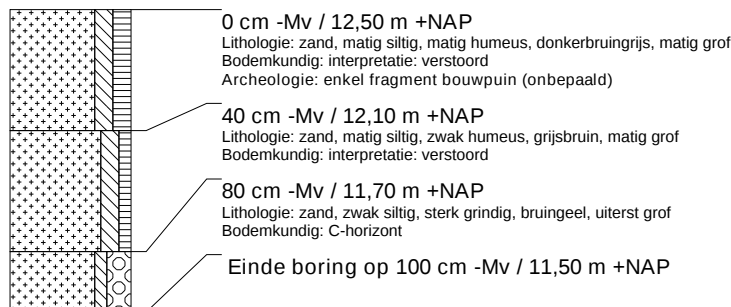
boring: HERM-2

beschrijver: EB/LF, datum: 4-1-2010, X: 186.882, Y: 422.736, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Malden, opdrachtgever: Oostzee Stedenbouw bv, uitvoerder: RAAP Oost

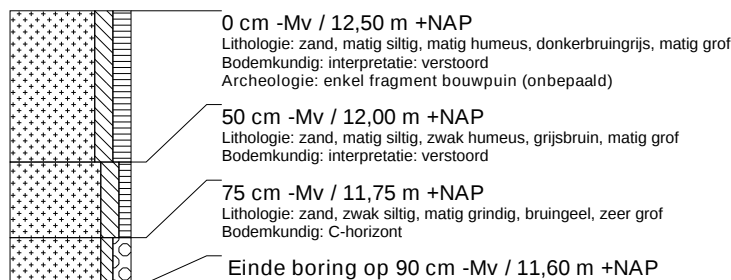
boring: HERM-3

beschrijver: EB/LF, datum: 4-1-2010, X: 186.866, Y: 422.744, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Malden, opdrachtgever: Oostzee Stedenbouw bv, uitvoerder: RAAP Oost

boring: HERM-4

beschrijver: EB/LF, datum: 4-1-2010, X: 186.848, Y: 422.749, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Malden, opdrachtgever: Oostzee Stedenbouw bv, uitvoerder: RAAP Oost

boring: HERM-5

beschrijver: EB/LF, datum: 4-1-2010, X: 186.854, Y: 422.737, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46A, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Gelderland, gemeente: Heumen, plaatsnaam: Malden, opdrachtgever: Oostzee Stedenbouw bv, uitvoerder: RAAP Oost

